

EUROOPA LIIDU
POLIITIKA
LAHTISELETATUNA

Kliimameetmed

Maailm
kliimaga, mida
armastad

Süsinikuvaene majandus elavdab
majanduskasvu ja loob töökohti

EUROOPA LIIDU POLIITIKA LAHTISELETATUNA

Käesolev väljaanne kuulub sarja, mis arusaadavas keeles kirjeldab ja põhjendab ELi tegevust eri poliitikavaldkondades ning selle tegevuse tulemusi.

Avaldatud väljaannete nimekirja leiate ja need saate alla laadida veebilehelt http://europa.eu/pol/index_et.htm

Kuidas EL toimib?
„Euroopa 2020”: Euroopa majanduskasvu strateegia
ELi asutajad

Areng ja koostöö
Digitaalarengu tegevuskava
Eelarve
Energeetika
Ettevõtlus
Haridus, koolitus, noored ja sport
Humanitaarabi ja kodanikukaitse
Kaubandus
Keskkond

Kliimameetmed ✕
Konkurents
Kultuur ja audiovisuaalküsimused
Laienemine
Majandus- ja rahaliit ning euro
Maksustamine
Merendus- ja kalandusasjad
Pettusevastane võitlus
Piiroid ja julgeolek
Põllumajandus
Rahvatervis
Regionaalpoliitika
Rände- ja varjupaigaküsimused
Siseturg
Tarbijad

Teadusuuringud ja innovatsioon
Toiduohutus
Toll
Transport
Tööhõive ja sotsiaalküsimused
Välisasjad ja julgeolekupoliitika
Õigusküsimused, kodakondsus ja põhiõigused

SISUKORD

Miks Euroopa kliimameetmete poliitika on vajalik	3
Kuidas EL seda ellu viib?	7
Mida Euroopa kliimameetmete poliitika hõlmab	11
Tulevikuväljavaated	15
Lisateave	16

Euroopa Liidu poliitika lahtiseletatuna Kliimameetmed

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaanded
1049 Brüssel
BELGIA

Käsikiri valmis juulis 2013

Kaanefoto ja foto leheküljel 2:
© iStockphoto/Leonid Spektor

16 lk – 21 × 29,7 cm
ISBN: 978-92-79-24711-8
doi:10.2775/84753

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014

© Euroopa Liit, 2014
Reprodutseerimine on lubatud. Üksikute fotode kasutamiseks või reprodutseerimiseks tuleb luba taotleda otse autoriõiguse omanikult.

Miks Euroopa kliimameetmete poliitika on vajalik

Maa kliima on muutumas. Üleilmne keskmine temperatuur tõuseb inimtekkeliste kasvuhoonegaaside hulga suurenemise tõttu. Need gaasid ei takista päikeseenergia sissepääsu, kuid nad takistavad soojuse väljumist.

Kõrgem temperatuur põhjustab kogu maailmas enneolematuid tagajärgi. See sulatab liustikke ning tõstab merevee taset. Üleujutused või põuad ilmnevad piirkondades, kus varem selliseid nähtusi ei olnud. Sellistel ebaharilikel ilmastikutingimustel on järjest suurem mõju meie majandusele, keskkonnale, tervisele ja igapäevaelule.

Kasvuhoonegaasid

Nimetus „kasvuhoonegaasid“ tuleneb sellest, et need gaasid peavad päikese-soojust atmosfääris kinni samamoodi, nagu kasvuhoone püüab soojuse kinni klaasi abil. Olulisima kasvuhoonegaasi süsinikdioksiidi (CO_2) kontsentratsioon atmosfääris on praegu vähemalt 800 000 aasta kõrgeimal tasemel.

Kyoto protokollina tuntud üleilmse kokkuleppega piiratakse praegu arenenud riikide heitkoguseid järgmise seitsme kasvuhoonegaasi puhul:

- süsinikdioksiid (CO_2): seda eraldub fossiilkütuste, puidu või muu süsinikku sisaldava materjali põlemisel, kuid seda seovad taimed ja puud;
- metaan (CH_4): eraldub paljudest looduslikest allikatest ja inimtegevuse tulemusel, sh fossiilkütuste tootmise, karjakasvatuse, riisikasvatuse ja jäätmekäitluse tagajärjel;
- diämmastikoksiid (N_2O): heidete allikaks on väetised, fossiilkütuste põletamine ja tööstuslik kemikaalide tootmine, kus kasutatakse lämmastikku;
- neli liiki spetsiaalselt tööstuslikuks kasutamiseks mõeldud fluoritud gaasi: fluoro-süsinikud (HFC), perfluoro-süsinikud (PFC), väävelheksafluoriid (SF_6) ja lämmastiktrifluoriid.

Üleilmne soojenemine sulatab polaarjääd, tõstab merevee taset ja muudab jääpankaside väiksemaks.

Mõned kliimamuutuste tagajärjed

- *Merevee taseme tõus ohustab madalaid saareriike ja rannikualade elanikke.*
- *Äärmuslikud ilmastikuolud takistavad toidutootmist, eriti vaesemates arenguriikides.*
- *Kuumalained on põhjustanud Euroopas viimasel kümnel aastal kümneid tuhandeid enneaegseid surmajuhumeid.*
- *Vee- ja toidupuudus võib vallandada piirkondlikke konflikte, näljahäda ning põgenikevooge.*
- *Üleilmse keskmise temperatuuri suhteliselt väike tõus suurendab ohtu, et umbes 20–30% taim- ja loomaliikidest sureb välja.*
- *Kliimamuutustega mittekohanemisega seotud kulud ulatuvad kogu Euroopa Liidus aastaks 2020 hinnanguliselt vähemalt 100 miljardi euroni aastas.*

Televisori vahendusel saame sageli näha maailma eri paigus aset leidnud sündmusi, mida on põhjustanud kliimamuutused. Vähem paistavad silma kliimamuutustest tingitud lisakoormus tervishoiule ja põhiinfrastruktuurile ning kasvavad poliitilised ja julgeolekualased pinged seoses piiratud loodusvaradega (näiteks vesi). Üleilmne soojenemine ei puuduta ainult sulavaid liustikke ja jääkarusid. See mõjutab praegust põlvkonda ja tulevasi põlvkondi.

Teadus on oluline

Kliimamuutused on emotsionaalne teema. Mõned eitavad kliimamuutuste olemasolu ning ei pea vajalikuks poliitika ega käitumise muutmist, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid. Selline seisukoht ei võta arvesse enamiku maailma kliimateadlaste järeldust: 97% neist nõustub väitega, et kliimamuutused toimuvad ning neid põhjustab inimtegevus – fossiilkütuste, nagu söe, nafta ja gaasi põletamisel tekkivad kasvuhoonegaasid ning metsade raadamine. Sellise järelduseni on jõutud rahvusvaheliselt tunnustatud teaduslike hinnangute raames, mille on koostanud valitsustevaheline kliimamuutuste rühm (IPCC), kuhu kuuluvad atmosfääriuringute juhtivad eksperdid kogu maailmast.

Valitsustevaheline kliimamuutuste rühm (IPCC)

ÜRO keskkonnaprogrammi ja Maailma Meteoroloogiaorganisatsiooni poolt 1988. aastal loodud valitsustevaheline kliimamuutuste rühm on maailmas juhtiv rahvusvaheline organ, mis hindab kliimamuutusi ning nende võimalikku keskkonna- ja sotsiaalmajanduslikku mõju. Teadusorganina ei tee IPCC ise uuringuid, vaid tugineb oma hinnangutes sadadele maailma kliimateadlaste ekspertuuringutele.

Alates 1850. aastast on keskmine temperatuur maailmas tõusnud peaaegu 0,8 °C, kuid Euroopa maismaa on soojenenud rohkem, umbes 1,3 °C. Teaduslikud tõendid viitavad sellele, et kui keskmine soojenemine ületab 2 °C võrreldes eelindustriaalse ajajärgu temperatuuriga (või 1,2 °C võrreldes praegusega), võivad üle maailma toimuda keskkonnas pöördumatud ja potentsiaalselt katastroofilised muutused.

© IStockphoto/Brzi

Taastuvad energiaallikad toovad kasu keskkonnale ja majandusele.

21. sajandi esimesed üksteist aastat on kolmeteistkümne kõige soojema hulgas alates mõõtmiste alustamisest 1880. aastal. Viimased analüüsid näitavad, et praegu maailma riikide võetavad meetmed ei ole piisavad, et vältida soojenemist üle 3 °C selle sajandi lõpuks, vältida ei saa isegi tõusu 4 °C või koguni 6 °C võrra.

EL väitis juba ammu, et üleilmset soojenemist on vaja piirata, et see ei ületaks 2 °C. Rahvusvaheline üldsus on nüüd sellega nõustunud. EL tugineb oma poliitikas kindlale teaduslikule alusele. EL tahab olla üleilmse kliimamuutuste vastase tegevuse eestvedaja, seades näiteks liikmesriikidele siduvad eesmärgid ja võttes kasutusele heitkogustega kauplemise süsteemi.

Alates 1990. aastast on EL vähendanud oma kasvuhoonegaaside heitkoguseid rohkem kui 18%. Nii on ta katkestanud seose heidete ja majanduskasvu vahel – viimane on samal ajavahemikul suurenenud üle 40%. Seni võis näha, et kui riikide majandus kasvas, kasvas tavaliselt ka nende energiatarbimine. Euroopas on pööratud suuremat tähelepanu teenuste sektorile, mis on tootmisest ja ehitusest vähem energiamahukas. See on koos heitkoguste vähenemisega andnud panuse eespool kirjeldatud suundumuse muutmisel. Seega ei kahjusta heitkoguste vähendamine majandust.

Varased meetmed elavdavad majandust

Üleilmse soojenemise piiramine nii, et see ei ületaks 2 °C künnist, on tehnoloogiliselt teostatav ja majanduslikult kulutasuv. Vaatamata majanduskriisile ja piirangutele, mis see seab riikide rahandusele, jätkab EL oma kliimameetmete poliitikat, sest mida varem meetmeid võtta, seda tõhusamad ning vähem kulukad need on. Meetmete kulu on hinnanguliselt 1% maailma sisemajanduse koguproduktist (SKP). See on palju väiksem summa kui tegevusetuse hind, mida hinnatakse jäävat vahemikku 5–20% maailma SKPst.

Varased meetmed süsinikuvaese majanduse arendamiseks aitavad luua töökohti ning elavdada majanduskasvu, stimuleerides innovatsiooni puhaste tehnoloogiate, sh taastuvenergia ja energiatõhususe valdkonnas. Keskkonnasäästlik majandus on üks kõige paljutootavamaid valdkondi töökohtade loomise seisukohast, kuid lisaks sellele tugevdab see ka Euroopa energiajulgeolekut ning vähendab meie impordikulusid, vähendades sõltuvust sisseveetavast naftast ja gaasist.

Töökohtade loomine

Euroopa taastuenergia tööstuses on töötajate arv viimase viie aasta jooksul kasvanud 230 000-lt 550 000ni. ELi eesmärgi täitmine ammutada 2020. aastaks 20% energiast taastuvatest energiaallikatest võib luua ELis taastuenergiaga seotud valdkondades veel 410 000 töökohta.

Kliimamuutused nõuavad rahvusvahelist reageerimist

Rahvusvahelised meetmed on vajalikud seetõttu, et kliimamuutused ei tunne riigipiire. EL osales 1992. aasta ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ning 1997. aasta Kyoto protokollil väljatöötamisel. Viimasega piiratakse arenenud riikide kasvuhoonegaaside heitkoguseid.

Tänapäeval pärineb aga rohkem kui pool kõigist heitkogustest arengumaadest. Seetõttu koostab rahvusvaheline üldsus uut ÜRO kliimakokkulepet, millega kohustatakse kõiki riike meetmeid võtma. Selle vastuvõtmine on kavandatud 2015. aastaks ning jõustumine aastaks 2020.

Euroopa Komisjoni ülesanded võitluses kliimamuutustega

- *ELi kliimamuutuste poliitika ja strateegia koostamine ning rakendamine;*
- *ELi esindamine rahvusvahelistel kliimaalastel läbirääkimistel koos ELi nõukogu eesistujaga;*
- *ELi heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamine;*
- *ELi liikmesriikide heitkoguste vähendamise eesmärkide täitmise jälgimine sektorites, mida heitkogustega kauplemise süsteem ei hõlma;*
- *puhastele tehnoloogiatele tuginevale süsinikuvaesele majandusele ülemineku edendamine;*
- *ELi kliimamuutustega kohanemise strateegia rakendamine ja liikmesriikide asjaomaste meetmete toetamine;*
- *ELi eelarve haldamine – 20% sellest on eraldatud kliimameetmete toetamiseks.*

Kuidas EL seda ellu viib?

EL on järjekindlalt määranud kliimamuutustega tegelemise tempot ning õhutanud astuma samme süsinikuvaese majanduse suunas. See tegevus ulatub tagasi aastasse 1990, mil EL võttis enesele kohustuseks stabiliseerida oma süsinikdioksiidi (CO₂) heitkogused nimetatud aasta tasemel 2000. aastaks – ning ta täitiski selle eesmärgi. Seejärel on EL võtnud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks mitmeid poliitikameetmeid, suures osas just 2000. aastal loodud Euroopa kliimamuutuste programmi raames. Lisaks on liikmesriigid võtnud konkreetseid riiklikke meetmeid.

ELi juhid on seadnud 2020. aastaks äärmiselt ambitsioonikad kliima- ja energiaalased eesmärgid ning EL on esimene piirkond maailmas, kes on võtnud vastu siduvad õigusaktid, et tagada asjaomaste eesmärkide täitmine. Meetmete eemärk on vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 2020. aastaks 20% võrra võrreldes 1990. aasta tasemega.

Pikemas perspektiivis on EL püstitanud eesmärgi vähendada 2050. aastaks heitkoguseid 80–95% võrreldes 1990. aasta tasemega.

© StockphotoTeun van den Dries

Fossiilkütuste asendajad võivad olla abiks ELi kliimaalaste eesmärkide saavutamisel.

Strateegia „Euroopa 2020”

Kliimamuutustega tegelemine kuulub tööhõive ja majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020” viie põhiteema hulka. Konkreetseteks eesmärkideks on tagada, et 2020. aastaks väheneksid ELi kasvuhoonegaaside heitkogused 20%, et 20% energiat pärineks taastuvatest energiaallikatest ning et energiatõhusus suureneks 20%.

Kaks esimest eemärki muudeti õiguslikult siduvaks kliima- ja energiapaketi raames, mis jõustus 2009. aastal.

Asjaomaste õigusaktidega kehtestatakse kohustuslikud riiklikud eesmärgid seoses taastuvenergia, arvestades liikmesriikide erinevaid lähtepositsioone ning potentsiaali taastuvenergia tootmiseks, ning samuti seoses heitkogustega sellistes sektorites, mida ELi heitkogustega kauplemise süsteem ei hõlma.

Riiklikud taastuvenergia seotud eesmärgid aastaks 2020 ulatuvad 10%-st Malta puhul (kus taastuvenergia sektor on alles lapsekingades) 49%-ni Rootsi puhul (kus on bio- ja hüdroenergeetikale tuginev arenenud sektor). Tervikuna saavutatakse liikmesriikide eesmärkide abil kogu ELi eesmärk 20%, suurendades energiatarbimises märkimisväärselt taastuvate energiaallikate keskmist osakaalu, mis oli 2010. aastal 12,5%.

2012. aastal võeti energiatõhususe parandamiseks vastu õigusaktid, millega kehtestati mittesiduvad riiklikud eesmärgid.

Leevendamine ja kohanemine

Kliimamuutuste leevendamine tähendab kasvuhoonegaaside heitkoguste piiramist.

Kliimamuutustega kohanemine tähendab meetmete võtmist, et tugevdada ühiskonna vastupanuvõimet kliimamuutustele ning vähendada kliimamuutuste kahjulikku toimet.

2050. aasta eesmärgid

Oma panusena üleilmse soojenemise piiramise alla 2 °C on EL võtnud enesele pikaajalise kohustuse vähendada 2050. aastaks heitkoguseid 80–95% võrreldes 1990. aasta tasemega. Seda juhul, kui teised arenenud riigid võtavad samasuguseid meetmeid. Et heitkoguseid sellisel määral vähendada, peab EList saama süsinikuvaene majandus.

2011. aastal avaldas komisjon tegevuskava, milles määrati kindlaks, kuidas jõuda 2050. aastaks konkurentsivõimelise süsinikuvaese majanduseni kõige kulutõhusamalt. Kehtestati ka vahe-eesmärgid edasimineku hindamiseks. Tegevuskavas on näidatud, kuidas eri sektorid energiatootmisest põllumajanduseni saavad eesmärgi saavutamisele kaasa aidata. Sajandi keskpaigaks peaks energiatootmine muutuma peaaegu täielikult süsinikuvabaks. Tänu suuremale energiatõhususele tarbiks EL 2050. aastal umbes 30% vähem energiat. Kohapeal toodetud energia kasutamine vähendaks sõltuvust impordist ning üleminek süsinikuvaesele majandusele vähendaks õhusaastet ja sellega seotud tervishoiukulusid.

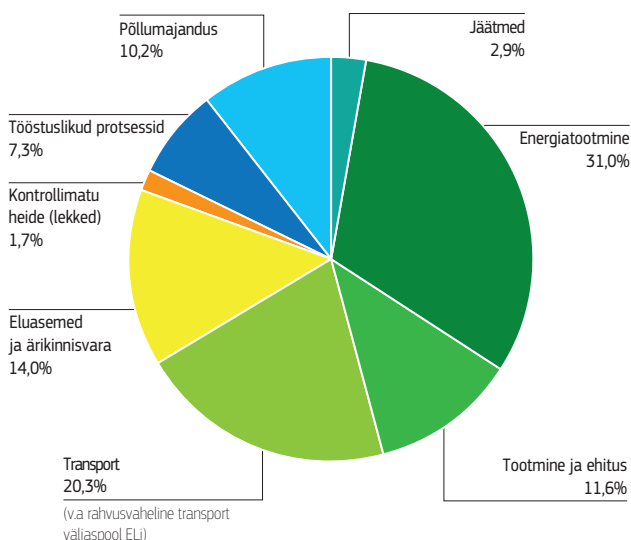
Kohanemine

Kliimamuutuste mõju on juba tunda, näiteks liustike sulamise ja merevee taseme tõusu näol. Sagedamad ja rängemad äärmuslikud ilmastikunähtused, nagu tormid, üleujutused, kuumalained ja põuad, on kooskõlas teaduslike prognoosidega soojeneva planeedi kohta. Isegi kui kasvuhoonegaaside heitkoguseid järsult vähendada, võimenevad kliimamuutused ikkagi ka tulevastel aastakümnetel, kuna minevikus õhku paisatud kasvuhoonegaaside mõju avaldub hilinemisega.

Euroopa Komisjon on koostanud ELi kohanemisstrateegia, mille eesmärk on tugevdada Euroopa vastupanu kliimamuutuste toimele. Kohanemine tähendab kliimamuutuste kahjuliku mõju ennetamist ning nendega kaasneva võimaliku kahju vältimiseks või minimeerimiseks sobivate meetmete võtmist või võimalike soodsate asjaolude ärakasutamist. On tõestatud, et hästi kavandatud varajaste kohanemismeetmetega säästetakse raha ja elusid tulevikus.

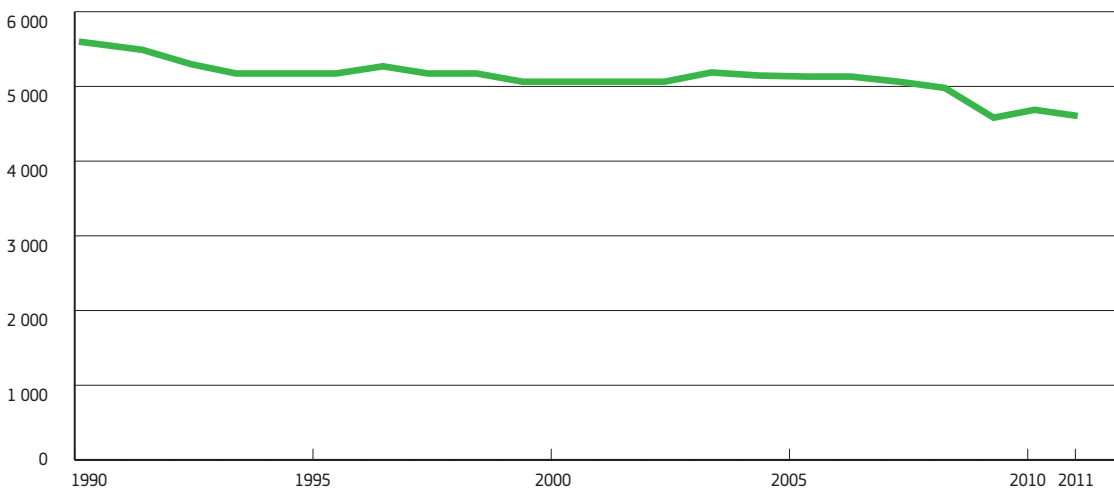
Kuna kliimamuutuste mõju tõsidus ja iseloom on Euroopa eri piirkondades erinevad, rakendatakse enamikku kohanemisalaseid algatusi kas piirkondlikul või kohalikul tasandil. Neid meetmeid täiendava strateegiaga edendatakse koordineerimist ja teabevahetust liikmesriikide vahel ning tagatakse kohanemisvajaduste arvessevõtmine kõigi asjaomaste ELi poliitikavaldkondade raames. 2012. aastal loodud kliimamuutustega kohanemist käsitlev Euroopa platvorm on avalikult kättesaadav järgmise lingi kaudu: <http://climate-adapt.eea.europa.eu>

KUST KASVUHOONEGAASID PÄRINEVAD?

Kasvuhoonegaaside koguheidete sektorite kaupa ELi 27 liikmesriigis 2011. aastal

EL VÄHENDAB HEITKOGUSEID

ELi 27 liikmesriigi kasvuhoonegaaside koguhoid miljonites tonnides (v.a põllumajandus- ja metsandussektor)

Euroopa osa üleilmsetes heitkogustes

ELi arvele jääb umbes 11% maailma kasvuhoonegaaside heitkogustest. Enam kui 80% Euroopa kasvuhoonegaaside heitkogustest on pärit energia tootmisest ja kasutamisest, sealhulgas transpordist.

Rahvusvahelised meetmed

Kasvuhoonegaaside heitkogused suurenevad maailmas igal aastal. Sellele globaalsele probleemile on vaja reageerida globaalselt. Rahvusvahelistel kliimamuutusi käsitlevatel läbirääkimistel esineb EL ühel häälel. Komisjon ja ELi nõukogus roteeruvalt kuue kuu jooksul eesistujakohuseid täitev riik on ELi nimel läbirääkijad.

Kyoto protokoll

1992. aastal sõlmitud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon oli esimene suur rahvusvaheline kokkulepe kliimamuutustega tegelemiseks. Selle ratifitseerisid 194 riiki, sealhulgas kõik tolleaegsed ELi liikmesriigid, samuti EL eraldi. Konventsiooniga loodi riikidele koostööraamistik eesmärgiga ennetada

ohtlikku inimtekkelist sekkumist globaalsesse kliimasüsteemi. 1997. aastal täiendati konventsiooni Kyoto protokolliga. See on rahvusvaheline leping, millega kehtestatakse tööstusriikidele siduvad kohustused vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid. Protokoll jõustus 2005. aastal, olles esimene samm pööramaks ümber heitkoguste üleilmset kasvutendentsi. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon ja Kyoto protokoll tuginevad põhimõttele, et tööstusriigid peavad olema kliimamuutustega tegelemisel eestvedajateks, kuna nemad on alates tööstusrevolutsioonist tekitanud suurima osa heitkoguseid ning neil on rahalisi vahendeid probleemiga tegelemiseks.

Esimeseks perioodiks (2008–2012) sätestati protokolliga õiguslikult siduvad eesmärgid 37 tööstusriigile, sealhulgas 15 riigile, mis olid ELi liikmed 1997. aastal, kui protokoll heaks kiideti. Eesmärgiks oli vähendada kuue kasvuhoonegaasi heitkoguseid keskmiselt 5% allapoole valitud baasaasta (enamikul juhtudel 1990) taset. Need 15 ELi liikmesriiki leppisid tol ajal kokku vähendada oma koguhoidet 8%. Enamiku ELiga 2004. ja 2007. aastal ühinenud 12 riigi puhul oli Kyoto esimese kohustusteperioodi eesmärgiks heitkoguste vähendamine kas 6% või 8%.

ELi tulemus on seatud eesmärgist parem. 2011. aastal oli liikmesriikide koguhoid 18,4% väiksem kui 1990. aastal.

Uus rahvusvaheline tõuge

2007. aastal alustatud läbirääkimiste käigus ei saavutatud eesmärki jõuda 2009. aastal ulatusliku ÜRO kliimakokkuleppeni, kuid umbes 100 riiki (EL sealhulgas) on siiski kohustunud vähendama või piirama oma heitkoguseid aastaks 2020. ELi ja kõige haavatavamate arenguriikide algatusel otsustati 2011. aasta ÜRO kliimakonverentsil alustada uusi läbirääkimisi, mille seekordseks eesmärgiks on sõlmida üleilmne kliimalepe, mille kohaselt kõik riigid – nii arenenud riigid kui arenguriigid – peavad võtma meetmeid. Uue kokkuleppe vastuvõtmine on kavandatud 2015. aastaks ning jõustumine aastaks 2020.

Paralleelselt uue üleilmse kokkuleppe koostamisega arutab rahvusvaheline üldsus ka mooduseid, kuidas muuta üleilmseid kliimameetmeid ulatuslikumaks juba enne aastat 2020. Sellega tunnistatakse, et senised kohustused on liiga väikesed võrreldes sellega, mida on vaja teha üleilmsete heitkoguste piiramiseks

selliselt, et globaalne soojenemine jääks alla 2 °C. Et see eesmärk oleks saavutatav, peavad üleilmsed heitkogused teaduslike uuringute kohaselt jõudma oma kõrgeimale tasemele hiljemalt 2020. aastaks ning olema 2050. aastaks vähemalt poole väiksemad võrreldes 1990. aasta kogustega. Seejärel peavad heitkogused jätkuvalt vähenema.

Kuna Kyoto protokolli esimene periood lõppes 2012. aastal, lepiti kokku järgmise kaheksa aasta suhtes, s.o ajavahemikuks 2013–2020. EL on võtnud kohustuse hoida kogu teise perioodi vältel oma heitkogused baasaastaga võrreldes 20% madalamal tasemel, võimaluse korral ka 30%, kui on täidetud teatavad tingimused.

Kyoto protokolli teine periood mõjutab siiski ainult umbes 14% globaalsetest heitkogustest. See piiratud kohaldamisala rõhutab veelgi kiireloomulist vajadust sõlmida kõiki riike hõlmav üleilmne kokkulepe. Prognooside kohaselt pärineb 2020. aastaks peaaegu kaks kolmandikku heitkogustest arenguriikidest.

ELi heitkogustega kauplemise süsteem on oluline vahend kasvuhoonegaaside kulutõhusaks vähendamiseks.

Mida Euroopa kliimameetmete poliitika hõlmab

EL on võtnud kasutusele mitmed poliitikameetmed heitkoguste vähendamiseks, puhta energeetika ja energiatõhususe edendamiseks ning Euroopa ülemineku stimuleerimiseks süsinikuvaesele majandusele.

Olulisim instrument on heitkogustega kauplemise süsteem, millega on loodud maailma suurim CO₂-turg. EL on kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise eestvedaja ning tema eeskujuga järgitakse nüüd mujalgi. ELi heitkogustega kauplemise süsteem on pööranud ettevõtjate tähelepanu kliimamuutuste tagajärgedele, määrates CO₂-heitele hinna.

Heitkogustega kauplemise süsteem

Heitkogustega kauplemise süsteem käivitati 2005. aastal ning see on ELi kliimastrateegia nurgakivi. See hõlmab umbes 45% heitkogustest, mille allikaks on üle 12 000 käitise energiatootmise valdkonnas ja muudes energiamahukates sektorites ELis, Islandil, Liechtensteinis ja Norras.

Süsteemi põhimõte on lihtne. Hõlmatud käitiste, näiteks elektrijaamade koguste suhtes kehtestatakse piirmäär. Ettevõtted saavad ja samuti ostavad selle piirmäära ulatuses saastekvoote, mis lubavad neil igal aastal tekitada teatud koguse (tonnides) kasvuhoonegaase. Vähem heitkoguseid tekitavad ettevõtted võivad oma üleliigsed saastekvoodid ära müüa. Need, kes tekitavad rohkem heitkoguseid, kui neile antud saastekvoodid lubaksid, võivad kas investeerida heidet vähendavatesse meetmetesse või tehnoloogiasse või osta turult saastekvoote juurde, et katta oma ülejäänud heitkogused. Võimalus kaubelda heitkoguste üldise piirmäära raames loob paindlikkuse. Niimoodi tagatakse see, et heidet vähendatakse seal, kus see on kõige odavam, ja investeringud suunatakse sinna, kus nende eest saab väikseimate kuludega kõige rohkem heitkoguseid vähendada.

Algselt jagati asjaomastele käitistele paljud kvoodid tasuta, kuid alates 2013. aasta algusest peavad mõned neist ostma kõik oma kvoodid enampakkumisel, teised peavad ostma kvote osaliselt (see kogus kasvab

igal aastal). Ettevõtetele lubatavat koguheitte piirmäära vähendatakse pidevalt. 2020. aastaks on heitkogused 21% väiksemad kui 2005. aastal.

Sellised piiramise ja kauplemise süsteemid, nagu on ELi heitkogustega kauplemise süsteem, on hakanud leidma kasutust ka mujal maailmas. Süsteemid toimivad või neid kavandatakse Austraalias, Uus-Meremaal, Hiinas, Jaapanis, Koreas, Šveitsis ning mõnedes USA osariikides ja Kanadas.

EL soovib, et rahvusvaheline CO₂-turg areneks nii, et tekiks heitkogustega kauplemise süsteemide võrgustik. Austraalia ja EL on leppinud kokku ühendada oma süsteemid 2018. aastaks, luues esimese täieliku maailmajagude vahelise ühenduse.

Lennunduse heitkogused

Alates 2012. aastast on lennuettevõtjad, kes lendavad ELi lennujaamade vahel, hõlmatud heitkogustega kauplemise süsteemiga. ELil oli kavas hõlmata ka kõiki rahvusvahelisi lende, mis ühendavad Euroopat muu maailmaga, ning asjaomase õigusakti kinnitas ka Euroopa Liidu kohus – pärast osa lennuettevõtjate vastuseisu. Selleks aga, et anda ÜRO Rahvusvahelisele Tsiivilnennunduse Organisatsioonile aega lennuduse heitkoguste üleilmse süsteemi loomiseks, on EL praegu ajutiselt rahvusvahelised lennud ELi heitkogustega kauplemise süsteemist välja jätnud.

Transpordi heitkogused suurenevad

Lennunduse heitkogused suurenevad kiiresti. Lennureis Londonist New Yorki ja tagasi tekitab umbes sama palju heiteid kui keskmine eurooplane aastas oma kodu küttes.

Innovatiivsete tehnoloogiate toetamine

EL on loonud ühe maailma ulatuslikuma programmi, et toetada innovatiivsete vähese CO₂-heittega tehnoloogiate arendamist. Programmi „NER300” rahastatakse ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames 300 miljoni kvoodiühiku müügist saadud tulust. Sellega toetatakse innovatiivseid taastuvenergiatehnoloogiaid ning tehnoloogiaid, mille abil kogutakse ja säilitatakse tööstusrajatiste tekitatavat süsinikdioksiidi.

ELi heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluv heide

Umbes 55% ELi kasvuhoonegaaside heitest ei ole hõlmatud ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga. Asjaomased sektorid on näiteks transport, ehitised, põllumajandus ja jäätmekäitlus. Nende heitkogustega tegelemiseks on liikmesriigid sõlminud nn jõupingutuste jagamise kokkuleppe, millega sätestatakse siduvad riiklikud eesmärgid heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmamata heitkoguste suhtes aastani 2020 (kaasa arvatud).

Asjaomased eesmärgid ulatuvad heitkoguste vähendamisele 20% võrra 2020. aastaks rikkaimate ELi liikmesriikide puhul kuni heitkoguste kasvuni 20% võrra vaeseimate riikide puhul. Eesmärgiks on vähendada heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluvates sektorites tekkivat ELi koguheidet 2020. aastaks 10% võrrelduna 2005. aasta tasemega.

Maanteetransport

ELi õigusaktidega kehtestatakse heite piirmäärad autodele ja väikebussidele, mis tekitavad umbes 15% ELi heitest. Sellise heite vähendamine võib anda

Transport on üks peamisi kasvuhoonegaaside heiteallikaid.

olulise panuse kliimamuutuste vastasesse võitlusesse. ELi õigusaktidega kehtestatakse konkreetsed heite piirmäärad, millest tootjad peavad kinni pidama. Uued autod tekitasid 2007. aastal keskmiselt 159 grammi CO₂ kilomeetri kohta. Alates 2015. aastast on piirmäär 18% väiksem (130 g/km) ning alates 2020. aastast veel 40% väiksem (95 g/km). Uute väikebusside puhul peavad heitkogused vähenema 175 g-ni 2017. aastaks, s.o 14% võrreldes 2007. aasta tasemega (203 g/km), ning 147 g-ni 2020. aastaks, s.o täiendavalt 28%.

Et ergutada autojuhte valima kõige kütusesäästlikumaid uusi autosid, nõutakse ELi õigusaktidega, et tarbijatel oleks kasutada kogu asjaomane teave, sealhulgas märgis, mis näitab auto kütusesäästlikkust ning tekitatavaid CO₂ heitkoguseid.

Transpordi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel on oluline osa ka kütuse kvaliteedil. Sõidukikütuste puhul on ELis nõutav, et nende kasvuhoonegaaside heitemahukus, s.o kütuse elutsükli (ammutamisest kuni jaotamiseni) jooksul õhku paisatud gaasi kogus, väheneks 2020. aastaks kuni 10%. Biokütuse tootmise kliimamõjude vähendamiseks on ka tehtud ettepanek piirata sellise maa hulka, mida põllumajanduse ja metsanduse raames sellel otstarbel võib kasutada.

Maanteetranspordi heitkogused suurenevad jätkuvalt

Maanteetranspordi arvele jääb umbes üks viiendik ELi süsinikdioksiidi (CO₂) heitest. Maanteetranspordi heitkogused suurenesid 1990. ja 2011. aasta vahel 21% ning see näitaja oleks veelgi suurem, kui ei oleks majanduslangust. Transport on ainus suurem sektor, kus kasvuhoonegaaside heide jätkuvalt suureneb.

Komisjon koostab ulatuslikku strateegiat veoautode ja busside CO₂-heitte vähendamiseks. Nende arvele jääb umbes neljandik maanteetranspordi CO₂ heitkogustest.

Tehnoloogiline innovatsioon võib aidata Euroopal minna üle tõhusamale ja säästvamale transpordisüsteemile, parandades kütusetõhusust uute mootorite, materjalide ja disaini kasutuselevõtmisega. Sellised arengud annavad juba tulemusi. Näiteks vähenes uute autode keskmine CO₂-heide ELis 2012. aastal 2,6%.

Majade energiatõhusamaks muutmine võib säästa raha ja olla keskkonnale kasulik.

Energiatõhusus

EL võttis oma 2020. aasta eesmärgi saavutamiseks 2012. aastal vastu õigusakti, et edendada tõhusust energiaahela kõigis etappides muundamisest kuni jaotamise ja lõpptarbimiseni. See nõuab igalt liikmesriigilt energiatõhususkohustuste süsteemi rajamist ning poliitikameetmeid energia tõhusamaks kasutamiseks kodumajapidamistes, tööstuses ja transpordis. Samuti saavad tarbijad õiguse teada, milline on nende energiatarbimine.

Hoonete puhul on energia säästmiseks ja heite vähendamiseks suured reservid. Komisjoni hinnangul võib neid heitkoguseid vähendada 2050. aastaks umbes 90%. Vastavalt hoonete energiatõhusust reguleerivatele õigusaktidele peab alates 2021. aastast olema uute ehitiste energiatarbimine null, s.t nad peavad tootma sama palju energiat, kui ära kasutavad. Protsess on juba alanud ning paljud liikmesriigid rakendavad rangemaid energiaeeskirju. Alates 2012. aastast peavad kõik liikmesriikide riigihanked hõlmama energiatõhususe nõudeid hoonete ja teenuste puhul.

Metsade raadamine põhjustab kliimamuutusi.

Metsad

Metsadel ja põllumajanduslikul maal on kliimamuutustes oluline roll. Puud ja taimed seovad ja talletavad kasvuhoonegaase, kõrvaldades need atmosfäärist.

Sellised tegevused aga nagu puude langetamine ja saagi kogumine, märgalade kuivendamine ning rohumaade ülesküündmine vähendavad süsiniku sidumist või annavad isegi vastupidise efekti, muutes metsad ja põllumajanduse heiteallikaks.

Metsandus ja põllumajandus seob ELis hinnanguliselt atmosfäärist süsinikku koguses, mis moodustab 9% ELi kasvuhoonegaaside koguheitest muudes sektorites. Vastavalt 2013. aastal heaks kiidetud õigusaktidele peavad liikmesriigid pidama aasta lõikes arvestust, kui palju nende metsad ja põllumajanduslikud alad süsinikku seovad ning kui palju nad heidet tekitavad. See on esimene samm põllumajanduse ja metsanduse kaasamisel heitkoguste vähendamise alasesse ELi tegevusse.

Lisaks ELi piires võetavatele meetmetele aitab EL vähendada metsade raadamist ka arenguriikides. See rahaline abi täiendab ÜRO kliimamuutuste konventsiooni raames toimuvaid läbirääkimisi, mis käsitlevad raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate heitkoguste vähendamist (REDD+) ning mille eesmärk on koostada rahvusvahelised eeskirjad asjaomase probleemiga tegelemiseks.

Tööstusheidete kogumine

CO₂ kogumise ja säilitamise tehnoloogia võimaldab CO₂ koguda elektrijaamadest ja tööstuslikest protsessidest ning veeldada, transportida ja ladustada selle maaalustesse geoloogilistesse kihtidesse, kust see ei pääse välja. ELil on õigusraamistik sellise säilitamise turva- ja keskkonnoahtude minimeerimiseks.

Peavoolustamine

Kõigis Euroopa poliitikavaldkondades tuleb järjest rohkem arvestada ka kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemisega – nii regionaalarengu, põllumajanduse, kalanduse kui energeetika puhul. ELi riigipead ja valitsusjuhid on kiitnud heaks põhimõtte eraldada ELi 2014.–2020. aasta eelarvest vähemalt 20% kliimaga seotud meetmetele.

© iStockphoto/ClarkandCompany

Teadlikkuse suurendamine

Komisjon algatas 2012. aastal üleeuroopalise teavituskampaania „Sinu maailm kliimaga, mida armastad”. Kampaaniaga tuuakse kliimamuutuste arutelu keskmesse praktilised lahendused ning näidatakse, kuidas üleminek süsinikuvaesele majandusele saab parandada kodanike heaolu ja olla majanduslikult kasulik.

Arengumaade abistamine

Eelkõige kõige vaesemad ja haavatavamad arenguriigid vajavad olulist finantsabi oma kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks ning kliimamuutuste tagajärgedega kohanemiseks. EL on suurim arenguabi osutaja ning kliimameetmete rahastaja. Ta andis üle 7,3 miljardi euro kokku üle 30 miljardi dollari suuruse kliimamuutustega seotud kiire rahastamise paketi raames, mille rahvusvaheline üldsus eraldas vaesematele arenguriikidele kolme aasta jooksul ajavahemikus 2010–2012.

EL on võtnud kohustuseks oma finantsabiga jätkata ning kavatseb anda õiglase panuse arenenud riikide poolt lubatud rahastusse, mis 2020. aastaks peaks ulatuma 100 miljardi dollarini aastas. Osa sellest 100 miljardist dollarist makstakse välja uue Rohelise Kliimafondi kaudu.

Isegi energiatõhusate lambipirnide kasutuselevõtmisest võib abi olla.

Tulevikuväljavaated

EL ja rahvusvaheline üldsus on viimase kümne aasta jooksul teinud kliimamuutuste valdkonnas suuri edusamme. Kuid et üleilmne soojenemine jääks alla 2 °C, peab heitkoguste suurenemine maailmas peatuma enne 2020. aastat ning seejärel igal aastal järsult vähenema. See on üks põhjus, miks EL soovib sõlmida enne 2015. aastat kaugeleulatuva ja õiguslikult siduva lepingu, mille raames kõik riigid võtavad kohustuse vastavalt oma vastutusele ja suutlikkusele. Loodetavasti annab 2014. aastal toimuv maailma liidrite ÜRO tippkohtumine poliitilise tõe uuele lepingule ning moodustele, kuidas saavutada ulatuslik üleilmne heitkoguste vähendamine enne 2020. aastat.

Rahvusvaheline Energiaagentuur on rõhutanud, kui võrdkiireloomuline see on, ning hoiatanud korduvalt, et üleilmse soojenemise ohjeldamine sellisel, et see püsiks alla 2 °C muutub iga mööduva aastaga järjest raskemaks ja kulukamaks. Iga euro, mis jääb 2020. aastaks puhtamasse tehnoloogiasse investeerimata, tekitab pärast seda tähtaega neli korda rohkem kulusid.

Sihikul on 2020. aasta ...

EL on praegu kursil, mis võimaldab tal ületada oma eesmärgi vähendada kümnendi lõpuks heitkoguseid 20%. See on võimalik tänu 2020. aasta strateegiale, juba vastu võetud õigusaktidele ning uutele kavandatud meetmetele.

2020. aastal hakatakse kohaldama rangemaid CO₂-nõudeid autode ja väikebusside suhtes, millega suurendatakse täiendavalt transpordisektori panust võitluses kliimamuutustega. Muud ettevalmistamisel olevad meetmed hõlmavad selliste kliimasoojenemist mõjutavate fluoritud gaaside heitkoguseid, mida kasutatakse külmikutes ja kliimaseadmetes. Nende nn F-gaaside soojendav toime on kuni 23 000 korda suurem kui süsinikdioksiidil. Komisjoni ettepanek on vähendada 2030. aastaks F-gaaside heidet tasemele, mis on kaks kolmandikku praegusest.

... ning valmistumine aastaks 2030

2030. aasta on järgmine tähtis teekonnal Euroopa konkurentsivõimelise süsinikuvaese majanduse suunas, kuhu tuleb jõuda sajandi keskpaigaks. Komisjon on algatanud avaliku arutelu ning konsultatsiooni selle üle, millist kliima- ja energiapoliitikat EL 2030. aastal vajab, ning kavatseb esitada 2013. aasta lõpuks 2030. aasta poliitikaraamistik.

ELi heitkogustega kauplemise süsteemi reform

2030. aasta poliitikaraamistiku sisu ja eesmärgid tuleb veel välja töötada, kuid on selge, et ELi heitkogustega kauplemise süsteemil on jätkuvalt keskne roll ELi kliimapoliitikas. Kuigi kava aitab vähendada heitkoguseid, ei soodusta see siiski energiatõhusust ega innovatsiooni keskkonnahoidlike tehnoloogiate valdkonnas nii jõuliselt, nagu seda loodeti.

See on tingitud kvootide kasvavast ülejäägist süsteemis, mis omakorda avaldab survet aastekvootide hinnale (CO₂-hinnale). Ülejääk on tekkinud peamiselt majanduskriisi tõttu, mis on vähendanud tööstustoodangut ning seeläbi ka heitkoguseid. Komisjon tegi ettepaneku võtta mitmeid struktuurseid meetmeid, millega oleks võimalik asjaomane ülejääk kõrvaldada. Mõningaid nendest meetmetest saaks võtta 2030. aasta poliitikaraamistiku kontekstis.

Süsinikuvaene väljumine kriisist

2030. aasta näib olevat kaugel praegustest teemadest, mil Euroopa tegeleb vahetute probleemidega, nagu kesine majanduskasv ja tööpuudus. Kuid kliimasõbralikule süsinikuvaesele majandusele ülemineku kiirendamine võib olla abiks Euroopa väljatoomisel majanduskriisist. Seetõttu on vaja tegutseda just nüüd.

Ka üldsus ootab meetmete võtmist. Euroopa Komisjoni tellimusel 2011. aastal korraldatud avaliku arvamuse uuringust ilmnas, et üheksa eurooplast kümnest peavad kliimamuutust maailmas üheks kõige tõsisemaks probleemiks ning üle poole vastanutest peab kliimamuutust suuremaks probleemiks kui majanduskriisi.

Lisateave

- ▶ Euroopa Komisjoni kliimameetmete veebisait: http://ec.europa.eu/dgs/clima/mission/index_en.htm
- ▶ Euroopa Keskkonnaameti kliimamuutusealane veebisait: <http://www.eea.europa.eu/themes/climate>
- ▶ Kyoto protokollil veebisait: http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php
- ▶ Valitsustevahelise kliimamuutuse paneeli veebisait: <http://www.ipcc.ch>
- ▶ On Teil küsimusi Euroopa Liidu kohta? Europe Direct saab aidata: 00 800 6 7 8 9 10 11 – <http://europedirect.europa.eu>

